

JOHAN GOOSSENS

**WIE HEEFT
ER WÉL
EEN BOEK
BIJ ZICH?**

**EEN JAAR LANG LERAAR
OP EEN ROC**

2016 UITGEVERIJ THOMAS RAP AMSTERDAM

*Voor Ayada, Kadisha
en alle meisjes die verdwijnen*

NIVEAU TWEE

Ik wilde graag lesgeven en solliciteerde bij een ROC.

‘Heb je een lesbevoegdheid?’

‘Nee.’

‘Heb je ervaring in het mbo?’

‘Nee.’

Er viel een stilte. De manager keek me nadrukkelijk aan.

‘Durf je...’ begon hij. ‘Durf je les te geven aan niveau twee?’

Ik wist niet wat het was, maar zei ja.

Hij knikte. ‘Je kunt morgen beginnen. Je hebt dertien klassen.’

De volgende dag mocht ik naast het koffiezetapparaat komen staan. Voor me zo’n twintig collega’s met witte ochtendgezichten. Ik voelde de hand van de manager op mijn schouder: ‘...en hij is cabaretier. Maar hier komt hij lesgeven! Nederlands! Aan niveau twee...’

‘Nou, succes!’ klonk een donkere stem. Een gelach steeg op.

Ik kreeg een rooster en een velletje met pasfoto's. Twaalf Marokkanen en een paar tot inktvlekken gekopieerde Surinamers keken me boos aan. 'Ik vind het knap,' vertrouwde een man met een asymmetrisch voorhoofd me toe. 'Ik kan het niet. Dertig jaar in het onderwijs, maar niveau twee, dat kan ik niet.'

'Ach, maak hem niet zenuwachtig!' Een vrouw in een broekpak glimlachte lief. 'Belangrijk is dat je het niet persoonlijk opneemt.' Haar wenkbrauw trilde. 'Neem het nooit persoonlijk op.'

Iemand vroeg welke klas ik had. Ik las de ingewikkelde naam hardop voor van het rooster. Acuut stoof een aantal docenten naar me toe en begon druk naar de foto's te wijzen.

'Je moet Hakim meteen apart zetten!'

'Ga nooit met Sharyselle in discussie, want dan ben je verloren!'

'En als er iets is, bel je gewoon de beveiliging!'

Vijf voor negen. Het moment van de waarheid. Door de smalle gangen loop ik met een plastic bekertje koffie tussen sjokkende jongeren. Aan de wand hangt een poster van een mobiele telefoon met de tekst: 'De docent wil jou iets vertellen! Ga dus niet zitten bellen!' Ik passeer de lawaaige centrale hal, waar leerlingen in donkere winterjassen een voor een binnenkomen door beveiligingshekjes. Ik kijk naar de bontkraagjes en petten. De gouden riemen en gouden kettingen. Gouden tanden.

Ineens voel ik een angst van lang geleden. Ineens zie ik weer voor me hoe ik als achtstegroeper een open avond

bezoekt van een vbo-school. Mijn klasgenoten voelden zich als een vis in het water tussen de boormachines en stansplaten. Maar ik vond het doodeng. De harde stemmen. De hoekige docenten. En nergens de geruststellende aanwezigheid van boeken. Wat ik voel is een oude, diepe angst voor mensen die niet lezen.

Met meer koffie op mijn hand dan in mijn bekertje kom ik aan bij lokaal 211. De deur is dicht. Aan de andere kant hoor ik stemmen. Geschreeuw. Ik hoor meubilair.

Ik pak de deurklink vast en haal diep adem. Hier gaat-ie dan...

STIL

Hoe krijg je een klas stil?

Met een stift in mijn hand sta ik bij het bord. Klaar om te beginnen. Voor me een kluwen jongeren die overal mee bezig is behalve met mij. Ze zitten kletsend op tafels, eten broodjes, kijken filmpjes op hun telefoon en rennen gillend door de klas. Ik observeer het geheel koortsachtig. Op zoek naar een manier, een opening – zoals je soms na lang zoeken ineens een lipje vindt op een ingewikkelde verpakking.

‘Je moet gewoon beginnen, mees,’ zegt een meisje met een mosgroene hoofddoek. Ze zit vooraan met haar armen over elkaar en wacht. Ze is de enige met haar boek op tafel.

‘Oké.’ begin ik. ‘O-ké!’

Ze horen me niet.

‘Jongens!’

Ik hoor mezelf niet eens. Het hele lokaal is vol van stemmen, schuivende tafels, muziek van telefoons. Ik voel een lichte paniek opkomen. Tot nu toe was ik bang dat ze me de

eerste les zouden uitproberen. Maar nu vrees ik dat ze me niet eens zullen opmerken.

Het meisje met de hoofddoek blijft me trouw aankijken. Haar ogen dwingen. Ik moet iets doen.

‘Zet jij die tas even op de grond?’ zeg ik tegen een willekeurige jongen. Ik schrik van mijn eigen stem. Ik klink ouwelijk. Tuttig bijna.

‘Dames, als jullie dit gesprek even willen onderbreken...’

Dit zijn toch geen teksten. Waar haal ik dit vandaan?

‘Als jij ook even stopt met eten,’ zeg ik tegen een dik Hindoestaans meisje met een Albert Heijn-croissant. Ze kijkt verstoord op. Pesterig en traag neemt ze nog een extra hap, terwijl ze me minachtend aan blijft kijken.

‘STIIIIIL!!!’

Het komt vanuit mijn tenen. Als ik klaar ben, voel ik dat mijn handen trillen.

De stemmen verstommen. Even kijken ze allemaal naar mij. Dan barst een gelach los.

‘Moet je hem horen!’

‘Zoo, wat een beest, haha!’

‘STIL!’ bouwen ze me na. ‘STIL! Haha!’

‘Hé!’ roept een meisje door de chaos. ‘Wat is er eigenlijk met die andere vent gebeurd?’

‘Meneer Van Diem?’ vraag ik, blij met de aanleiding om over de les te beginnen.

‘Weet ik veel, die man met die bloesjes? Hij was fokking gestoord.’

‘Meneer Van Diem is ziek,’ zeg ik. ‘Hij komt niet meer terug dit schooljaar.’

‘Zeker overspannen!’

‘Ik ben zijn vervanger. Ik ben meneer Goossens...’

‘Heeft u een vriendin?!’ roept een Marokkaan van achter uit de klas.

Ik negeer hem en ga verder: ‘Ik ben jullie leraar Nederlands voor de komende...’

‘Heeft u een vriendin?!’ klinkt het nu van alle kanten.

‘Nee, ik heb geen vriendin.’

‘Bent u homo soms?’ roept dezelfde Marokkaan. Er klinkt gelach en gesis.

‘Ja,’ zeg ik. Het is eruit voor ik er erg in heb.

En dan gebeurt het. Het is eindelijk stil. Doodstil.

KONTJEBONKEN

Ik weet nog, ik was zestien. Ik zat met pukkels en een gekapsel in een klaslokaal in Brabant. Met mijn knieën in andermans kauwgom keek ik hoe een invaldocent voor de klas kwam staan. 'Jongens!' zei hij zwierig 'Ik ben meneer Vermeulen, ik ben jullie docent Frans, en ik heb een hele lieve vriend, die heet Peter!'

De rest van het uur ging voorbij in een geschrokken stilte. Gedesoriënteerd gingen we de pauze in. 'Zei die nou echt...?' galmde het in onze hoofden, terwijl we tobberig onze boterhammen aten. De stilte in de klas bleef wel een halfjaar hangen.

Nee, dan Amsterdam. Dan een ROC. Waar ik amper vijf minuten in de eerste les al door een brutale Marokkaan word gedwongen tot de uitspraak: 'Ja, ik ben homo.'

Ook hier is het stil. Ik tuur gespannen naar de gezichten en vraag me af welke kant dit op zal gaan. De Marokkaan kijkt onheilspellend. Een dik zwart meisje met een gouden

tand kijkt boos. Het meisje met de mosgroene hoofddoek kijkt naar haar tafelblad.

Dan komen de reacties:

‘Ik heb niks tegen homo’s, ik vind ze wel leuk!’

‘Meneer, wilt u met Gordon trouwen?!’

‘Heeft u een vriend?!’

‘En bent u het mannetje of het vrouwtje?’

En voor ik het weet gaat de les over kontjebonken.

‘Kontjebonkeuh! Kon-tje-bon-keuh!!’

Als ik al enige controle had over de klas, begin ik die nu definitief te verliezen. Wat moet ik doen? Geforceerd de lesstof erbij halen? (‘Jongens, wat is de verleden tijd van kontjebonken?’ ‘Let op: kontjebonken zit in het kofschip!’ ‘Gaan we verder met kutjebotsen...’)

Dan komt de Marokkaan ertussendoor. ‘Het ish gewoon viesh, weet je,’ sist hij agressief. ‘Het ish niet natuurlijk, weet je. Geef mij maar chickies.’

‘Ja, man!’ beamen zijn vrienden. Ze lachen en schudden elkaar baldadig de hand. Een lichte paniek begint me de adem te benemen. Hoe moet ik deze weerstand breken?

Dan staat het boze zwarte meisje met de gouden tand op. ‘Laat hem gewoon zijn zoals hij zelf is!’ roept ze. Ze draait zich om naar de klas en begint te vertellen, struikelend over haar woorden: ‘Want mijn tante die was lesbisch weet je. Maar ze was ook vet aardig. En ze kwam altijd op mijn verjaardag weet je, ik zal het nooit vergeten. En echt met cadeaus. Want ze had veel geld en ze zat in de drugs. Maar ze had geen respect, dus toen is ze geschoten. Ik mis haar nog steeds. En sommige mensen zeggen ze was slecht, want ze

was met vrouwen. Maar bij die mensen zeg ik: jij bent niet lesbisch, maar wat heb jij ooit voor mij gedaan? Heb jij ooit cadeaus aan mij gegeven?’

Ze kijkt de klas rond. Links en rechts wordt er instemmend geknikt en gehumd. De Marokkaanse jongens zijn stil. Het zwarte meisje gaat weer zitten en knikt boos: ‘Je kunt beginnen, meester.’

HET TENTAMEN VAN MEHMET

In zijn winterjas met bontkraag zit Mehmet achter de computer. Luid zuchtend tuurt hij naar zijn scherm. Uiteindelijk steekt hij zijn vinger op. Hij roept door het computerlokaal: 'Eh, meester! Deze shit is fokking moeilijk! Beter kom jij mij helpen!'

Even twijfel ik. Moet ik zeggen dat hij niet mag roepen? Dat ik anders aangesproken wens te worden? Ach, eigenlijk vind ik het al heel wat dat hij zijn vinger opsteekt. Bovendien ben ik blij dat hij mijn hulp vraagt. Ik ben een beginnend docent: ik ben al opgelucht als ze me niet met zijn twintigen zwijgend gaan zitten haten.

'Ja, Mehmet, ik kom eraan,' zeg ik. In mijn toon probeer ik nog iets autoritairs te laten doorklinken en ik loop extra traag naar zijn tafeltje. Om te laten zien dat ik autonoom ben, of zoiets.

Mehmet wijst naar de oefenzin op zijn scherm: *Was jou/ jouw tentamen ook zo moeilijk?* Samen turen we naar de zin.

Ik begin enthousiast: ‘Kijk, Mehmet, dit is nou typisch een geval van een bezittelijk voornaamwoord.’

‘Eh, meester!’ zegt hij. ‘Niet zo moeilijk praten! Ik zit niet op het gymnasium!’ Hij kijkt me vol afschuw aan.

‘Oké, oké,’ zeg ik snel. ‘Kijk, het gaat om bezit. Dus als iets van jou is, dan schrijf je dat mét een w. Dus bijvoorbeeld *jouw* scooter, *jouw* BlackBerry...’

‘Jouw strafblad,’ roept een jongen. Er wordt uitbundig gelachen. Mehmet kijkt gepijnigd. Ik realiseer me dat hij misschien echt een strafblad heeft.

‘Dat is niet leuk, Volkan,’ zeg ik kalm. ‘Helemaal niet leuk.’

Mehmet tuurt nog altijd naar het scherm en knikt dan heftig.

‘Oké, bedankt meester,’ zegt hij. ‘Chill, dankjewel, nu is het duidelijk man.’ Hij steekt zijn vuist naar me toe om te boksen. Twijfelend duw ik mijn vuist tegen de zijne. Dit gaat wel heel snel. ‘Maar, snap je het nu dan?’ vraag ik.

‘Ja tuurlijk, man. Jij hebt heel goed uitgelegd, echt waar.’ Hij gebaart dat ik kan gaan.

Ik geef me niet zo snel gewonnen en wijs nog een keer naar de zin op het scherm. ‘Vul maar in dan,’ zeg ik. ‘Schrijf je “jouw tentamen” nou met of zonder w?’

‘Zonder.’

‘Zonder?’

‘Ja, want jij zegt: als het van jou is, dan moet je een w zetten. Nou, dat tentamen is toch niet van mij? Ik mag het toch niet mee naar huis nemen?’ Mehmet kijkt me ernstig aan. ‘Echt serieus meester, misschien weet jij niet, want jij

bent nieuw. Maar hier op school, als je tentamen mee naar huis neemt, word je geschorst. En ik wil niet geschorst.' Hij knikt ernstig en klikt op zijn scherm: 'jou tentamen'. 'Dankjewel meester, jij hebt echt goed uitgelegd.'

HET GEHEIM VAN SAHIKA

We hebben een kwartiertje pauze en de klas is weg om te roken. Ik loop door het lokaal om wat tafels recht te zetten en propjes op te rapen, als ik ineens vanuit mijn ooghoek zie dat Sahika er nog is. Ze staat bij mijn bureau te dralen en kijkt naar de grond.

‘Sahika!’ zeg ik plagerig. ‘Kom je mij helpen?’

Ze lacht flauw. ‘Nee.’

Sahika is een stil meisje. Ze zit meestal naar buiten te kijken en als ik haar iets vraag, kijkt ze verstoord op. Ze lijkt niet van zins mee te doen met mijn lesplan, noch met het plan van de rest van de klas: het verstoren van mijn les.

‘Wou je me soms iets vertellen?’

‘Nee, op zich niet.’ Ze blijft staan. Even is het stil in het lokaal. De klok tikt. Dan zegt ze: ‘Als ik iets laat zien, hè? Houdt u het dan zeg maar geheim?’

‘Euh... Dat ligt eraan.’

‘Nee, je moet het echt beloven.’

‘Oké...’ zeg ik, twijfelend.

‘Het zit in mijn tas,’ zegt ze. Ik kijk naar de gouden nep-Versace in haar handen. Ze ritst hem open en er komt een rood-wit geblokte theedoek tevoorschijn.

‘Maar echt zweren, hè? Het is geheim,’ zegt ze, zacht en dwingend.

‘Oké,’ zeg ik maar.

Dan slaat ze de theedoek open. Glimmend metaal, een zwart handvat. Ik voel mijn benen slap worden als ik beseft dat het een pistool is.

‘Volgens mij moeten wij even naar de conciërge...’ hoor ik mezelf zeggen. Een totaal belachelijke zin. Zo’n automatische lerarenzin die ergens in een hersenkwab ligt opgeslagen, naast de jingle van Bassie en Adriaan.

‘Nee meester, je zou het niet doorvertellen!’

‘Oké, oké...’ Ik denk aan de conciërge bij ons op school. Die man gaat al hyperventileren als de printer hapert. Niet iemand om naartoe te gaan met een vuurwapen.

‘Hoe kom je hier in godsnaam aan?’ vraag ik.

‘Gevonden...’ zegt ze twijfelend.

‘Sahika,’ zeg ik streng. ‘Kwártjes vind je...’

‘Wat?’

‘Laat maar. Waar heb je het gevonden?’

‘Thuis. In de kast van mijn neef. En ik weet niet wat ik moet doen, mees.’ Ze kijkt me aan. Ik weet ook niet wat ik moet doen. Ik heb nog nooit een pistool gezien, ik zit pas sinds kort in het onderwijs.

‘Volgens mij,’ zeg ik, ‘moeten we ermee naar de politie.’

Dan pakt ze me vast. Met allebei haar handen grijpt ze

mijn bovenarm stevig vast. 'Niet doen, meester!' Ze kijkt me strak aan, haar ogen wijd open. 'Niet doen, want je weet hoe dat gaat in Nederland! Dan gaat mijn neef één maand naar de gevangenis. En als hij vrijkomt, ben ik dood... Echt dood.' Ik voel kippenvel op mijn rug en ik weet dat ze het meent.

GEHEIM

Het is vrijdagmiddag en iedereen ruikt het weekend. Leerlingen rennen door de gang en ik praat met een collega over kleurspoelingen. 'En dan noemen ze het Toscane, maar als je het drie minuten te lang laat zitten, ben je als nog een zuurstok.' Ik lach en hou één oog op mijn laptop. Om de paar minuten ververs ik mijn scherm om te zien of Sahika nog op school is geweest.

Er zijn inmiddels drie dagen verstreken sinds ze haar geheim vertelde. Drie dagen sinds ze haar tas opende en we daar stonden, loerend naar een pistool. Drie dagen sinds ik haar uiteindelijk aanraadde om het ergens te dumpen. 'In een sloot of zo...'

Het stomste advies dat je kunt geven. Waarschijnlijk nog strafbaar ook.

Sindsdien kijk ik twintig keer per dag op de computer of ze al naar de les is geweest. Ik speur de gang af naar haar lange gestalte. Ik wil vragen hoe het gaat, haar adviseren...

En gewoon zien dat ze nog leeft. In mijn zak heb ik het telefoonnummer van een blijf-van-mijn-lijfhuis, gevonden op internet.

‘Als het fout loopt, zie je mij een tijdje niet, mees...’

‘Waar ga je heen dan?’

‘Weet ik niet...’

‘Naar je familie?’

‘Nee.’ Ze glimlacht droevig om mijn naïviteit. ‘Sowieso niet naar mijn familie.’

Het was als in een film, een slechte. Wij met dat pistool in dat bedompte lokaal. Uiteindelijk kwam de klas weer terug. ‘Doe maar weer snel in je tas,’ zei ik. ‘Zet je tas op de grond... En richt hem even de andere kant op... Dan gaan we verder met het kofschip.’

Ik ververs nog een keer mijn scherm. Geen informatie. ‘Ik heb het ook jarenlang Cappuccino geverfd, maar ja, bruin kan ook soms zo bruin zijn, snap je?’ Terwijl de collega doorpraat, zie ik Marion, de mentrix van Sahika, binnenkomen. Ze heeft haar jas al aan en rammelt met de sleutels van haar snorfiets. Ik twijfel. Moet ik het alsnog vertellen?

Dan, ineens, de docent koken: ‘Zeg, Marion. Weet jij dat Sahika een pistool heeft?’

Even is het stil, en dan slaken alle aanwezige docenten een hoorbare zucht van verlichting. ‘Wat fijn dat jij hierover begint,’ zegt de collega van de kleurspoelingen. ‘Ik had geheimhouding beloofd!’

‘Ik ook.’

‘Ik ook! Ik mocht het tegen niemand zeggen...’

Even kijken we elkaar aan en barsten dan in lachen uit.

‘Oké,’ zegt de mentrix droog. ‘Nog even geen weekend voor mij, dus.’ Ze trekt haar jas weer uit. ‘Ik regel dit wel. Er is een protocol voor dit soort situaties, geloof ik.’ Ze loopt naar haar kantoortje.

Als ze weg is, vraag ik of iemand Sahika nog heeft gezien.

‘Ja, vanmorgen nog.’

‘O,’ zeg ik. ‘Gelukkig.’ Ik sluit mijn laptop af en voel me tien ton lichter.